

DE KEUZE VAN PIER STOCKHOLM: **THE EXORCIST**

RUBRIEK FILM

Pier Stockholm: Je vertelde me dat je **The Exorcist** (William Friedkin, 1973) nog nooit gezien hebt. Hoe oud ben je?

Nanda Janssen: 32

PS: 32? Dan is dat echt raar! Waar ik vandaan kom (Lima, Peru) heeft iedereen de film gezien, of in ieder geval gedeeltes.

NJ: Ik kende de film wel, maar ik had er een vooroordeel over. Ten eerste spreekt horror me niet aan en verder leek het me een slap verhaal: een demon neemt bezit van een meisje, haalt allerlei gruwelijke dingen met haar uit, en wordt tenslotte door een priester uitgedreven. Ik verwachtte een goedkope film, met B-acteurs en gore scènes, maar ik zat er faliekant naast. Nu begrijp ik dat het een klassieker is geworden. Wanneer heb jij de film voor het eerst gezien?

PS: Als kind, maar ik was zo bang dat ik er nauwelijks naar kon kijken. Toen ik een paar jaar geleden in Brazilië woonde, besloot ik een aantal films te bekijken die ik vroeger eng vond. Terwijl de meeste films genadeloos door de mand vielen, doordat ze hopeloos ouderwets waren, bleef **The Exorcist** overeind.

NJ: Sommige special effects en de grime waren anders overduidelijk onecht en werkten eerder op de lachspieren dan dat ze eng waren. Had je daar geen problemen mee?

PS: Wat mij fascineert is 'organische horror'. Daarmee bedoel ik de momenten zonder special effects. Telkens wanneer de moeder of de priester in de kamer van de dochter zijn, zie je de adem uit hun mond komen. Uit 'the making of' blijkt dat deze scènes zijn opgenomen in een kamer die vijf graden onder nul is. Ook slaat Regan, de dochter, met haar hele lichaam heftig heen en weer. Een normaal mens kan zo niet bewegen. Ze hadden een touw om haar lichaam gebonden waarmee ze haar heel snel op en neer trokken. In de film zie je daar niks van. Er is een scène waarin het hoofd van Regan 180 graden draait. Je hoort dan een akelig geluid alsof alle botjes breken. Dat geluid is geïmiteerd door in een portemonnee te knijpen. Zo simpel! Ik vind dat geweldig, ik heb weinig affiniteit met de huidige computer-gestuurde special effects.

NJ: Wat is verder de kracht van **The Exorcist**?

PS: Gezien de titel weet je dat er ellende te



wachten staat. Maar als je de tijd in de gaten houdt, zie je dat er in het eerste uur van de totaal 117 minuten niets gebeurt. Tenminste, geen horror. Het engste van de film is namelijk het dagelijkse leven.

NJ: Interessante observatie.

PS: In die scène in het ziekenhuis (de moeder wil achterhalen aan welke aandoening haar dochter lijdt en doorloopt met haar een heel medisch traject) prikt de arts een naald in Regans nek waarna het bloed eruit gútst. Tel daarbij dat nare harde geluid van die röntgenapparaten, al die doktoren in het wit, zo naargeestig! Het staat heel dicht bij mijn eigen realiteit. Je zou het 'huiselijke horror' kunnen noemen.

NJ: Vorig jaar had je een tentoonstelling in *De Vleeshal* in Middelburg waar je een installatie toonde die bestond uit zwarte inkttekeningen, een diaserie van mannen met witte dierenmaskers die een jonge vrouw gegijzeld hielden en een filmpje waarin diezelfde lieden haar vinger afhakten. Wat is de link tussen *The Exorcist* en deze tentoonstelling *Manimal*?

PS: Puberteit, de fase waarin je lichaam verandert en uit proportie raakt. Voor mij representeert Regan deze periode. Ze ontdekt haar seksualiteit op een heftige manier, zoals door te masturberen met een crucifix. En er is nog een andere laag. *De Vleeshal* was oorspronkelijk een vleesmarkt waar dieren werden geslacht. Dat kun je nog zien aan de gaten in de muur waar de messen in werden gestoken. Ik wilde de rollen omdraaien. In dat filmpje hakken de dieren de vinger van het meisje af als was het een worstje. Alsof de dieren eindelijk wraak nemen op ons.

NJ: Die wreedheid komt duidelijk naar voren in je tekeningen waarin panters baby's verscheuren en een bloedend hert, gekleed in schooluniform, een afgerukte onderarm vasthoudt.

PS: Ik zie puberteit als een fase waarin de mens het wreedst is. Het wreedste leger ter wereld was de Rode Khmer en dat bestond uit jongens. *Manimal* gaat over het moment van volwassen worden, waarin je je primaire instinct verliest en een rationeel persoon wordt.

NJ: En dat bloedende hert op stof geborduurd?

PS: In *The Exorcist* moet priester Carras een kazuifel ophalen voordat ze aan de uitdrijving beginnen. Deze stof is ook een kazuifel maar dan in de vorm van een dierenhuid. Nonnen hebben het voor me gemaakt en geborduurd. De kazuifel staat voor schuld. Wanneer je als puber die fysieke en mentale veranderingen ondergaat, voel je je ook schuldig.

NJ: In je tekeningen stroomt een ondefinieerbare massa uit de monden, ik kan niet zien of het bloed of kots is.

PS: Omdat alles met zwarte inkt is getekend, kun je het niet onderscheiden: bloed, zweet, kots. Ik denk dat het woord 'exorcist' van het Latijn is afgeleid, het betekent iets uit je lichaam verwijderen. In de film zie je de demon telkens een gore groene smurrie uitkotsen. Er wordt vaak gedacht dat je schoon kunt worden door stoffen, gevoelens of gedachten te verdrijven. Dat is natuurlijk een hele katholieke gedachte. Net zoiets als dat je je zonden zou kunnen wegnemen. In therapieën zeggen ze vaak: 'gooi het er maar uit'. Alsof het probleem er dan ineens niet meer is!

NJ: Hoe kan het dat je tekeningen geen seksuele connotaties hebben terwijl het toch over puberteit gaat?

PS: Tja, waarom niet. Ik heb een boek gelezen van Michel Foucault waarin hij beweert dat de negentiende-eeuwse kostschool speciaal was ontworpen om veranderingen te ondergaan. Jongeren mogen wel de puberteit, met alles wat dat met zich meebrengt, doorlopen, maar niet thuis. Ouders stuurden hun zoon als jongen naar kostschool om als man terug te keren. Schokkend aan *The Exorcist* is dat het bezeten meisje seks heeft in haar eigen slaapkamer en bovendien de hele puberteit versneld doorloopt in haar kamer.

NJ: Zie je puberteit als iets negatiefs? Ik bedoel, je associeert puberteit met een meisje dat door de duivel bezeten is...

PS: Nee, ik ben gelukkig, gelukkig om oud te worden.

Nanda Janssen

